Чуване на гласове: За превода на „медитации“

Aaron Poochigian

Bulgarian

Чуване на гласове: За превода на „медитации“

by Aaron Poochigian

Чуване на гласове: За превода на „медитации“

Преди „Медитации“ бях превеждал само поезия. Що се отнася до думите като изкуство, от десетилетия бях фокусиран изключително върху поезията (моя собствена и преводи). Бях използвал само проза за имейли и кратки парчета, които въвеждаха поезия. Намерението ми тогава беше да направя прозата си ясна и стегната – тоест функционална, надявам се, приятна, може би дори полезна, но не се опитах да я направя литературна. Около година преди да започна да превеждам „Медитации“, бях започнал да мисля за прозата като изкуство. И аз започнах да се опитвам да пиша. Тези кратки парчета излязоха тук и там. Преводът на „Медитации“ обаче е първият ми продължителен опит да правя литературна проза.

И все пак, когато седнах да се опитам да уловя артистичността на Маркъс на английски, инстинктът ми беше като на поет. Чувствах необходимост моят превод да поддържа „заряд“ – разбирате, енергия и вълнение – през цялото време. След като си поиграх с няколко записа в „Медитации“ като изпитание, стигнах до заключението, че гласът е това, което ще поддържа този заряд. Творбата е богата на гласове, властни и заядливи гласове, гласове, които превъзнасят и осъждат. Голяма част от работата ми по превод се състоеше в слушане на техния тон на старогръцки, за да измисля еквивалентен тон на английски.

По-голямата част от записите се състоят от човек, който се увещава. Двама основни говорители излизат от това рефлексивно начинание: Маркъс инструкторът (или обучителят) и Маркъс кандидатът (или стажантът). Работата на инструктора е да разпространява и внедрява принципи. Неговите често груби и откровени заповеди са отправени към „ти“ – аспирантът Маркъс, който говори с „аз“. Кандидатът е говорещият в около 10% от записите. За разлика от инструктора, той може да бъде уязвим. Той, например, признава, че има проблеми с гнева и че самият той е причината за собствените си вътрешни терзания. „Аз“-ът на аспиранта е най-близо до „Аз“-а на дневника.

Третият глас, този на така наречения възразител, също има свой собствен тон и чар. Неговата работа е да бъде помощник на инструктора, както в това взаимодействие между тях:

Имате ли Логоса в себе си?

Аз го правя.

Защо тогава да не го използвате? (Книга 4, Запис 13)

Полезно е да мислим за тези най-видни три гласа като за герои, които играят своите роли в по-голяма философска психодрама. В допълнение към тях има гласове на хипотетични оратори и актьори и на многото автори, които Маркъс цитира. Въпреки че работата на един човек, „Медитации“, е полифонична.

Избрах, като откъс, серия от записи, които показват как инструкторът, кандидатът и възразяващият правят това, което правят. В 4.42 аспирантът Маркъс е най-уязвим, признавайки с „аз“, че той е източникът на собствената си болка. В стоицизма болката е самопричинена, защото зависи от вътрешна оценка, която интерпретира едно усещане като болезнено. Един напълно усъвършенстван стоик би могъл да използва вътрешно решение, за да изключи болката. В 4.43 кандидатът Маркъс изброява три неща, които може да направи, за да култивира това, което той нарича „управляваща сила“. Всеки от нас има по един и всеки от тях е нашата връзка с Логоса, който е божествена рационалност, управляваща вселената.

В 4.44 инструкторът Маркъс отново въвежда важна тема в „Медитации“: че търсенето на слава е загуба на време. Маркъс вярва, че има безкрайности от време зад нас като минало и пред нас в бъдещето. Ние обаче никога не сме нито в миналото, нито в бъдещето. Винаги сме само в настоящето. Търсещите слава се заблуждават, тъй като пренебрегват настоящия момент, за да живеят за бъдещето, в което ще бъдат мъртви и неспособни да се насладят на каквато и да е слава, която потомците могат да им дадат. В 4.45 Маркус аспирантът изразява увереност, че неговата управляваща сила, „божествеността в

[него],” е в добро работно състояние и е отстранена от различните форми на деградация. В 4.46 инструкторът описва Природата, живата система на Вселената, като винаги даваща на отделните видове точно това, от което се нуждаят за тяхната индивидуална природа и цели. Перфектен е и не греши.

4.47 ни дава обяснение на инструктора, че всички негативни усещания са резултат от нашите умствени погрешни оценки на това, което преживяваме. Възразителят се появява два пъти в този запис. Той хленчи за пречките пред нашата човешка цел. Инструкторът му отговаря, като казва, че пречките не са по наша вина и трябва просто да ги приемем. Той също така казва, че ако сме толкова обсадени от препятствия, че изобщо не можем да напреднем, трябва да се самоубием. В 4.48 инструкторът обяснява, че нашата управляваща сила ще се превърне в „непревземаема умствена крепост“, след като бъде освободена от страстите.

Едно последно нещо: трябва да спрем и да оценим трика, който „Медитациите“ налага на читателите. Човек не може да не приеме „ти“, с което Маркъс се обръща (себе си), като отнасящо се към себе си. Въпреки че първоначално е написано от един човек за един човек, това отворено „ти“ е подходящо за всички. Той ни приема, прави ни стоически аспиранти и ни изпраща на пътешествие на самоусъвършенстване. Читателите от древността, не по-малко от съвременните, признават терапевтичната сила на думите на Маркус. Стихотворение от края на първото хилядолетие след Христа запазва ентусиазма на един (анонимен) читател към „Медитации“:

За да преодолеете всякаква болка, която изпитвате

отворете тази благословена книга и я прочетете добре.

Ще откриете богати правила, които се отнасят

към това, което ще бъде, което е и което е било

и научете, че мимолетните удоволствия, като сърдечната болка,

нямат повече съдържание от струйка дим. (Гръцката антология, 15.23)